

Cultuurhistorische wandelingen door de duinen

Eeuwenoude akkers en twintig meter diepe sprangen in de duinen?
Het zijn unieke sporen van het verleden, die bewijzen dat mensen altijd vindingrijk zijn omgegaan met onze duingebieden tussen Den Haag en Monster. Dit leidde tot nuttige toepassingen, zoals landbouw en drinkwaterproductie. Drie cultuurhistorische wandelroutes laten u met andere ogen kijken naar de natuur én de geschiedenis. Wij nemen u mee naar Meijndel en Berkheide.

Wist u dat het bezoekerscentrum van Dunea, De Tapuit, in Meijndel ooit een heel andere functie had? Samen met het activiteitencentrum, woonhuis en het omliggende landschap was dit vroeger landbouwgebied. Droge en voedselarme gronden werden hier rond 1830

gecultiveerd met behulp van staats-subsidie. Het waren armoedige tijden, dus alle voedsel was welkom. Tot dan toe werd woeste grond liever gebruikt om bos te creëren. Het was dus best een grote uitdaging om hier gewassen te gaan verbouwen; aardappelen, haver, peen en knollen. Om de akkers

tegen plundering te beschermen, gingen de boeren ook in de duinen wonen.

Akkers ontdekken

De akkers, gemaakt door mensenhanden en omringd door wallen, kun je nu nog steeds zien in de valleien. Dat is uniek in Nederland. De wallen boden bescherming tegen de zeewind en vraat van konijnen en vee. Ze kunnen vrij hoog zijn, wel tot drie meter. Vaak zijn de historische landbouwpercelen nu bebost of met bos overgroeid geraakt. Daardoor zijn ze niet altijd meer herkenbaar. Maar wie ervan weet, gaat erop letten. U zult tijdens de wandeling misschien zelf wel akkers en wallen herkennen in het landschap. Al moet u soms ook even uw verbeelding aanspreken. In Berkheide zijn sommige oude akkertjes omgevormd tot prachtige natte duinvalleien waar in de zomer veel bijzondere planten bloeien, zoals duizendguldenkruid, parnassia en diverse orchideeën.

De landbouwperiode duurde niet lang. De grond was onvoldoende vruchtbaar voor een goede opbrengst en kunstmest bestond nog niet. Toen de staatssubsidie stopte, verdwenen ook de boeren weer. Op een foto uit 1905 is geen landbouwactiviteit meer te zien, maar wel de eerste theeschenkerij. Daarmee begon een lange traditie van recreatie als economische activiteit in het natuurgebied. En daar genieten vele bezoekers nog iedere dag van.

De onlangs geopende Duincampus bij De Tapuit ligt op zo'n oude akker en is deels ook ingericht als akker. Zo komt het verleden echt tot leven! Iedereen kan hier het historisch erfgoed beleven; scholieren, gezinnen en wandelaars. Voor kinderen zijn er leuke schriftjes met leerzame lessen over de duingeschiedenis. Na afloop krijgen ze hun Duindiploma.

Drinkwater en sprangen

Er zijn nog veel meer interessante sporen uit het verleden. In het oog springen de bekende watertorens van Katwijk, Scheveningen en Monster;

Oude akkers zijn nu prachtige duinvalleien

alledrie uit de 19^e eeuw. Minder bekend is het bijbehorende netwerk dat toen werd aangelegd voor de productie van drinkwater. De wandelroutes brengen u langs diepe gleuven van soms wel twintig meter diep. Dit zijn sprangen; open waterkanalen in de duinvallei waarin schoon water uit de ondergrond zich verzamelde. Het water liep vervolgens naar de laagste plekken in de duinen dichtbij de stad, waar de watertorens en pompstations stonden. De sprangen vallen op in het landschap, omdat ze zo diep en lijnvormig zijn en dus duidelijk door mensen zijn gemaakt. Dit was een behoorlijke uitdaging vanwege onverwachte verstuingen of verzakking van de grond, maar ook omdat grondeigenaren dwars konden liggen!

De drinkwaterproductie is nog altijd actueel, al zult u geen water meer zien in de sprangen. Nu ziet u daar de deksels van de winputten (verticaal in de grond). Deze vangen nu het water op. Het water gaat vervolgens door een ondergrondse leiding naar de productielocaties.

Wie naar de geschiedenis kijkt, begrijpt dat gebouwen, mensenwerk en natuur sterk met elkaar zijn verbonden. Kom het zelf ervaren!

Zelf wandelen

We bieden drie wandelroutes langs cultuurhistorische plekken in de duinen. Ieder van deze routes brengt herinneringen uit het verleden tot leven, zowel de landbouwgeschiedenis uit de 19^e eeuw als de historie van drinkwaterwinning. Natuurlijk ontbreken ook de bekende symbolen uit de Tweede Wereldoorlog niet, zoals de Duitse verdedigingslinie Atlantikwall. De wandelroutes liggen in Nationaal Park Hollandse Duinen en zijn onderdeel van een convenant dat Dunea heeft gesloten met Staatsbosbeheer en de gemeenten Katwijk, Wassenaar en Den Haag. Samen zetten zij zich al tien jaar in om recreanten de duingebieden Meijndel en Berkheide te laten beleven. Beide gebieden hebben de status van Natura 2000-gebied, dat wil zeggen dat de natuur extra bescherming krijgt vanuit Europese regelgeving.

1. Wandeling rond Meijndel
10,5 km (circa 3,5 uur). Start bij knooppunt 61. Horeca: café-restaurant 'Onder de Watertoren', pannenkoekenboerderij Meijndel.

2. Wandeling rond Wassenaarse Slag
4,5 km (ca 1,5 uur). Start bij knooppunt 27. Horeca: hotel-restaurant Duinoord, strandpaviljoen De Badmeester.

3. Wandeling rond de Pan van Persijn en de duinen onder Katwijk
8 km (circa 2,5 uur). Start bij ingang Pan van Persijn (Panbos). Horeca: restaurant Het Panbos, pannenkoekenboerderij Katwijk. In het bezoekerscentrum van Dunea in Meijndel kunt u het gratis boekje met wandelroutes krijgen: De geheimen van de duinen. Hierin vindt u alle praktische informatie en nog veel meer interessante weetjes. Het boekje kunt u ook downloaden op: www.nationaalparkhollandseduinen.nl/historische-routes